

тного фінансування за виробничими й соціальними напрямками. Відбувається поступовий перехід від надання виробничих дотацій до запровадження системи стимулювання розширеного виробництва, розвитку інфраструктури аграрного ринку – відповідно до взятих Україною зобов’язань перед СОТ.

Фінансування АПВ здійснюється непропорційно його внеску в економіку – частка валової доданої вартості галузі більше як утричі вище частки видатків на галузь у загальному обсязі бюджетних видатків. Обсяги державної фінансової підтримки за останні чотири роки зменшилися майже на 30%, причому найсуттєвіше – в частині надання бюджетних дотацій (чверть від рівня 2008 р). Разом із тим підтримка за рахунок спецрежиму ПДВ зросла майже в 1,5 раза.

Бюджетна підтримка виробничих галузей відчутно не впливає на поліпшення їхнього

стану, тому необхідна розробка стратегічних напрямів бюджетної підтримки, які б відповідали основній доктрині стратегії розвитку аграрної галузі, формували оптимальні механізми та інструментарій регулювання, враховували б специфіку функціонування аграрного сектора і не суперечили б зобов’язанням України перед міжнародними організаціями.

Реалізація окресленої стратегії у сфері бюджетного фінансування має здійснюватися через формування відповідної законодавчо-нормативної бази, запровадження диференційованого розподілу бюджетних коштів, застосування дійових методик контролю ефективності бюджетної підтримки. Це дасть змогу сформувати раціональнішу структуру сільськогосподарського виробництва та забезпечить сталий розвиток сільських територій.

Проаналізовано стан бюджетного фінансування розвитку агропромислового виробництва. Обґрунтовано стратегію бюджетної підтримки розвитку в умовах наявних інтеграційних процесів і рецесійних проявів вітчизняної економіки за різними напрямками фінансування.

Проанализировано состояние бюджетного финансирования развития агропромышленного производства. Обосновано стратегию бюджетной поддержки развития в условиях имеющихся интеграционных процессов и рецессионных проявлений отечественной экономики по разным направлениям финансирования.

An article analyses state of the budgetary financing of development of agroindustrial production. Strategy of budgetary support of development is substantiated within the framework of present integration processes and recession manifestations of home economy in different fields of financing.

*

**О.О. КЛОКАР, кандидат економічних наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет**

Формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва

Ефективний розвиток ресурсного потенціалу агросфери, виробництво конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції та підвищення рентабельності підприємств цієї галузі залежить, передусім, від якості формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва. Так, в Україні на загальнодержавному рівні були прийняті заходи щодо створення стабільного інвестиційного клімату для розвитку агропромислового виробництва, а саме: сформовано потужні лізингові та фінансово-

кредитні структури (НАК "Украгролізинг", ТОВ "Украгроماشінвест" тощо); затверджена Державна цільова програми розвитку українського села на період до 2015 року й ін.¹

¹ Питання лізингової компанії "Украгроماشінвест": за станом на 27 черв. 2000 р. / Кабінет Міністрів України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2006. – С. 45; Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: за станом на 19 верес. 2007 р. / Кабінет Міністрів України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2007. – С. 22; Про збільшення статутного фонду НАК "Украгролізинг": за станом на 11 жовт. 2006 р. / Кабінет Міністрів України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2006. – С. 24.

Проте, незважаючи на всі вищевказані заходи з багатьох соціально-економічних і політичних причин ефективність їх реалізації низька. Так, недостатня пряма державна інвестиційна підтримка аграрного сектору економіки протягом останніх 10 років (лише 3-4% загального обсягу інвестицій у галузі становлять кошти державного бюджету) спричинила зменшення частки сільськогосподарської продукції у валовому внутрішньому продукті держави до 9%¹.

Вищенаведена ситуація викликала деградацію матеріально-технічної бази більшості сільськогосподарських підприємств. Тому нині актуальним питанням в аграрному секторі економіки є залучення капіталу в сільськогосподарське машинобудування.

Дослідженням проблеми інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки займалися такі науковці, як: Ю.О. Лупенко, С. Кір'ян, В. Лобунець й ін.² Вчені сформуливали основні засади щодо інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Проте проблема якості їх формування в контексті трансформації соціально-економічних відносин в аграрному секторі економіки розв'язана недостатньо.

Мета статті – розробити заходи щодо ефективного формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва. Відповідно до даної мети нами сформовані такі завдання:

розкриття економічної сутності категорії *інвестиційні ресурси агропромислового виробництва*;

формування основних стратегічних цілей інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарського машинобудування;

визначення провідних джерел та умов формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва.

У результаті аналізу встановлено, що існують різні підходи до трактування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва.

Вищевказані підходи подібні між собою й відрізняються лише окремими складовими. Так, дана категорія передбачає сукупність фінансових, матеріальних і нематеріальних ресурсів, які використовуються суб'єктом господарювання (інвестором) у процесі їх вкладення в об'єкти інвестування для одержання прибутку³. Враховуючи вищевказане трактування даної категорії, нами адаптовано підхід науковців Національного наукового центру “Інститут аграрної економіки” та на його базі сформовано основні стратегічні цілі інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарського машинобудування як пріоритетної складової агропромислового виробництва, а саме:

удосконалення інвестиційної політики держави в АПК у напрямі переорієнтації її на повне забезпечення інвестиційних потреб підприємств і організацій державної сфери;

стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання;

посилення ролі інвестиційної підтримки сільськогосподарських товаровиробників та удосконалення її механізмів;

поліпшення умов залучення зовнішніх інвестицій в агропромислове виробництво, а також на розвиток сільських територій;

забезпечення формування інвестиційних ресурсів у сільському господарстві за пропорцією, що характеризується співвідношенням між власними й залученими джерелами як 2:1 тощо⁴.

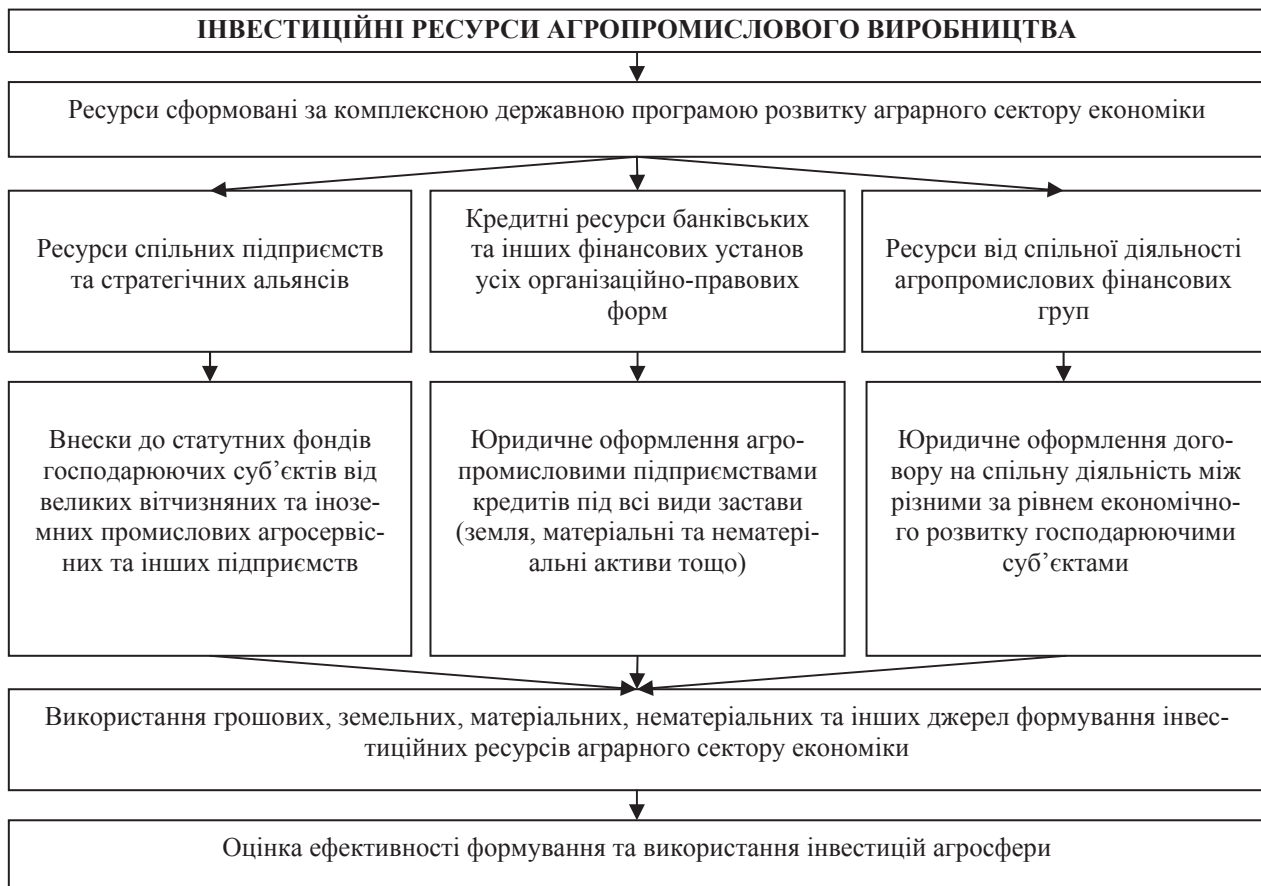
Враховуючи вищевказаний підхід нами сформовано основні джерела та умови формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва (рис.).

¹ Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка]. – К.: ННЦ “ІАЕ”, 2012. – С. 77.

² Кір'ян С.М. Облік реальних інвестицій у сільському господарстві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / С.М.Кір'ян. – К., 2005. – 23 с.; Лобунець В.І. Розвиток інвестиційного кооперування у спільній діяльності в агропромисловому виробництві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 “Економіка сільського господарства і АПК” / В.І. Лобунець. – К., 2005. – 21 с.

³ Дуфенюк О.М. Управління механізмом залучення інвестиційних ресурсів в аграрний сектор економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.03 “Організація управління, планування і регулювання економікою” / О.М. Дуфенюк. – Львів, 2004. – С. 9; Сухоруко О.В. Економічна ефективність інвестиційної діяльності в сільському господарстві регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 “Економіка сільського господарства і АПК” / О.В. Сухоруко. – Д., 2006. – С. 8.

⁴ Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка]. – К.: ННЦ “ІАЕ”, 2012. – С. 78-80.

Джерела й умови формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва

Джерело: Складено автором.

На нашу думку, вищенаведений підхід сприятиме ефективному розвитку, передусім, вітчизняного сільськогосподарського машинобудування й агропромислового виробництва в цілому. Так, провідним джерелом формування інвестиційних ресурсів цієї галузі є комплексна державна програма розвитку аграрного сектору економіки, яка повинна передбачати такі заходи:

звуження бази оподаткування щодо фінансово-господарських операцій підприємств агропромислового виробництва;

зменшення кількості податкових пільг для посередників агропромислового бізнесу та їх розширення для кінцевих виробників сільськогосподарської техніки й обладнання;

створення соціально-економічних і науково-технічних умов для адаптації кращого зарубіжного досвіду щодо сільськогосподарського машинобудування;

формування ефективної системи інженерно-технічного забезпечення агропромисло-

вого комплексу з урахуванням вимог чинного законодавства;

сприяння розвитку ринку землі в Україні та створення земельного кадастру;

збільшення вкладень в основний капітал агропромислових підприємств (вкладення в нове будівництво, реконструкцію, розширення і технічне переоснащення діючих об'єктів сільськогосподарського призначення);

забезпечення розвитку банківського кредитування агропромислового комплексу, поступове зниження банківської процентної ставки до рівня, що стимулює кредитування виробників сільськогосподарської техніки й обладнання;

сприяння розвитку фондового ринку та поступове залучення до нього агропромислових підприємств;

розробка науково обґрунтованих засад структурної й інвестиційної політики, визначення її основних напрямів для ефективного розвитку агропромислового комплексу в окремих регіонах;

створення умов для залучення прямих іноземних інвестицій в агропромислове виробництво, насамперед, завдяки вдосконаленню податкового законодавства та адаптації його до вимог міжнародних організацій, членом яких є або планує бути Україна, й ін.

На нашу думку, провідною складовою комплексної державної програми розвитку аграрного сектору економіки є ресурси спільних підприємств і стратегічних альянсів. Так, створення спільних підприємств та стратегічних альянсів передбачає розширення виробництва до міжнародних масштабів. Тобто формування виробничої власності, що знаходиться під спільним контролем вітчизняних і міжнародних агропромислових структур. При цьому допускається, що кожен засновник спільного підприємства або стратегічного альянсу згідно з договором робить внесок у статутний фонд такого підприємства у формі, що відповідає можливостям та цілям здійснення вітчизняних й іноземних інвестицій.

Враховуючи такий підхід, вважаємо, що створення та діяльність спільних підприємств і стратегічних альянсів в агропромис-

ловому виробництві має регулюватися чітко визначеним законодавством щодо підприємницької, інвестиційної й антимонопольної діяльності тощо (наприклад, Господарський кодекс України, Закони України: “Про господарські товариства”; “Про режим іноземного інвестування” тощо)¹. Так, вищевказане законодавство повинно визначати такі умови:

спрощення процедури реєстрації та діяльності агропромислових структур;

вкладення не менше 10% інвестиційних коштів до статутного капіталу спільних підприємств і стратегічних альянсів агропромислового виробництва;

створення спільних підприємств та стратегічних альянсів агросфери в різних організаційно-правових формах тощо.

Крім цього, основною умовою реалізації всіх зазначених умов є здійснення внесків до статутного капіталу господарюючих суб’єктів від великих вітчизняних та іноземних промислових агросервісних й інших підприємств. Даний підхід передбачає ефективне формування статутного капіталу підприємств агропромислового виробництва (табл. 1).

1. Заходи ефективного формування статутного капіталу підприємств агропромислового виробництва

Захід	Макрорівень	Мікрорівень
Удосконалення нормативно-правової бази щодо умов створення та діяльності спільних агропромислових підприємств	+	-
Створення сприятливого податкового й інвестиційного клімату в сільськогосподарському машинобудуванні	+	+
Збалансування попиту і пропозиції на вітчизняному ринку сільськогосподарської продукції	+	+
Державне та приватне страхування всіх видів ризиків в агропромисловому виробництві	+	+
Залучення нематеріальних активів провідних вітчизняних та іноземних сільськогосподарських машинобудівників (одержання ліцензій, свідоцтв, патентів, технічної документації й програмного забезпечення на виробництво нової техніки та обладнання)	-	+
Укладення довгострокових договорів про співпрацю між вітчизняними й іноземними агропромисловими та іншими господарюючими суб’єктами	-	+
Розвиток ринку землі й кооперація великих вітчизняних та іноземних землевласників із агропромисловими формуваннями	+	+

Джерело: Складено автором.

¹ Господарський кодекс України: за станом на 5 берез. 2009 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2009. – С. 25; Про господарські товариства: Закон України за станом на 7 лип. 2011 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2012. – С. 10; Про режим іноземного інвестування: Закон України за станом на 22 груд. 2010 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2011. – С. 15.

Із табл. 1 слідує, що описані вище заходи орієнтовані на комплексну взаємовигідну кооперацію всіх господарюючих суб'єктів за умови створення сприятливого податкового та інвестиційного клімату агросфери, державного і приватного страхування всіх видів ризиків в агропромисловому виробни-

цтві в контексті розвитку земельного ринку України. Також ефективність реалізації всіх наведених заходів доцільно проаналізувати з урахуванням прогнозу вартості основних засобів в Україні на період 2010-2020 років (табл. 2).

2. Прогноз вартості основних засобів в аграрному секторі економіки України, 2010-2020 рр.

Вид основних засобів	Вартість основних засобів, млрд грн			
	2010 р. (факт.)	2015 р. (очікув.)	Прогноз на 2020 р.	
			оптимістичний	песимістичний
Будівлі, споруди, передавальні пристрої	43,6	212,0	322,6	134,5
Машини та обладнання	30,4	159,9	245,5	115,3
Транспортні засоби	7,2	41,2	62,9	27,4
Довгострокові біологічні активи	13,7	13,9	20,8	18,0
Інші	8,3	22,2	34,0	19,9
Усього	103,2	449,2	685,8	315,1

Примітка: Адаптовано автором підхід Г. Підлісецького, М. Могилової, В. Товстоп'ята та Я. Білоуська щодо розрахунку прогнозу вартості основних засобів в аграрному секторі економіки України на період 2010-2020 роки¹.

Отже, оптимістичний прогноз збільшення вартості основних засобів у сільському господарстві України передбачає її підвищення за період 2010-2020 років у 5-6 разів, тоді як за песимістичним прогнозом – лише в 3-4 рази, що свідчить про високу ефективність реалізації заходів формування статутного капіталу підприємств агропромислового виробництва.

Вважаємо, що формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва істотно залежить також від кредитних ресурсів банківських та інших фінансових установ усіх організаційно-правових форм. Доцільно також розглянути процес юридичного оформлення агропромисловими підприємствами кредитів під усі види застави (земля, матеріальні й нематеріальні активи тощо).

Згідно з Цивільним кодексом України надання кредиту оформляється укладенням кредитного договору тільки у письмовій формі². Тому в агропромисловому виробництві доцільно визначити такі юридичні умови оформлення кредиту:

укладення кредитного договору відповідно до чинного законодавства (встановлення умов кредитного договору: вид кредиту; лі-

міт кредитування; строк кредитування; цільове використання кредитних ресурсів; порядок надання грошових ресурсів; порядок зміни ліміту кредитування; порядок нарахування і сплати відсотків (комісій); забезпечення кредиту (за виключенням бланкових кредитів); розмір плати за користування кредитними ресурсами; відповідальність за порушення зобов'язань по кредитному договору, повне найменування та юридичні адреси сторін, підписи уповноважених посадових осіб кредитора і позичальника тощо);

своєчасне надання та повернення кредиту на визначених у договорі умовах;

попереднє узгодження умов зміни терміну погашення кредиту;

укладення, при необхідності, договору з кредитним поручителем (порука (гарантія) забезпечує лише дійсну вимогу, тому договір поруки (гарантії) повинен укладатися або одночасно з підписанням кредитного договору, або відразу після цього). В договорі поруки (гарантії) повинно бути чітко визначено за кого саме, за яким договором виступає сторона договору поручителем (гарантом);

перевірка повноважень посадових осіб, які підписують кредитний договір (згідно зі ста-

¹ Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка]. – К.: ННЦ "ІАЕ", 2012. – С. 139.

² Цивільний кодекс України: за станом на 21 лют. 2012 р. / Верховна Рада України. – офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2012. – С. 12.

тут, довіреністю, дорученням, на підставі протоколів зборів акціонерів (засновників, учасників), посадових інструкцій та інших внутрішніх документів. Необхідно перевірити встановлені статутом підприємства обмеження повноважень конкретних посадових осіб, правочинність зборів акціонерів (засновників, учасників), що приймали рішення про одержання кредиту й передачу в заставу майна;

перевірка повноважень заставодавця (в тому числі відсутність податкової застави) на дату укладення договору застави;

оформлення кредитної справи позичальника (в неї підшиваються всі документи, які є в наявності на момент підписання кредитного договору, а також усі наступні документи, які мають відношення до даного договору, до моменту завершення кредитних відносин із позичальником тощо.

Отже, в результаті аналізу інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва встановлено, що дана категорія включає сукупність фінансових, матеріальних і нематеріальних ресурсів, які використовуються ін-

вестором для вкладення в інвестиційні об'єкти з метою одержання прибутку. Враховуючи даний підхід, нами сформовані основні стратегічні цілі інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарського машинобудування, які базуються на вітчизняній та іноземній матеріальній підтримці агропромислових підприємств.

Крім цього, визначені основні джерела й умови формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва. Провідним джерелом їх формування є кошти, передбачені комплексною державною програмою розвитку аграрного сектору економіки, а однією з провідних умов використання даних ресурсів є юридичне забезпечення та здійснення внесків до статутного капіталу господарюючих суб'єктів від великих вітчизняних й іноземних промислових агросервісних та інших підприємств.

Вважаємо, що даний підхід сприятиме ефективному розвитку сільськогосподарського машинобудування й агропромислового виробництва в цілому.

Обґрунтовано основні стратегічні цілі, розкрито економічну сутність, визначено провідні джерела та умови формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва. Даний підхід сприятиме ефективному розвитку, передусім сільськогосподарського машинобудування України.

Обоснованы основные стратегические цели, раскрыта экономическая сущность, определены ведущие источники и условия формирования инвестиционных ресурсов агропромышленного производства. Данный подход будет содействовать эффективному развитию, прежде всего сельскохозяйственного машиностроения Украины.

An article grounds primary strategic purposes, exposes economic essence, defines leading sources and terms of forming of investment resources of agroindustrial production. This approach contributes to effective development, foremost, agricultural mechanical engineering of Ukraine.

*

В.В. ВОЛЬСЬКА, кандидат економічних наук
Житомирський національний агроекологічний університет

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності в управлінні аграрними підприємствами

Організація і методика ведення бухгалтерського обліку в сучасних аграрних підприємствах України сформувалася на основі системи бухгалтерського обліку колишнього СРСР, яка розвивалася в умовах адміністративно-командної економіки, заснованої на

державній власності. Така система обліку повністю відповідала моделі функціонування планової економіки й забезпечувала достатнє підвищення ефективності функціонування підприємств у тих умовах, але виявилася непристосованою для повного та про-